

Programma Migratie en lokaal bestuur van start!

We zijn gestart met het [programma Migratie en lokaal bestuur](#). Om af te trappen vroegen we in maart 2021 wethouders van een aantal grote en kleine gemeenten, in verschillende provincies,¹ wat zij als belangrijkste lokale thema's zien op het gebied van migratie.

Inburgering: kiezen voor kwaliteit

De wethouders zijn blij dat de regie op de inburgering weer bij de gemeenten komt te liggen. Ze willen de inburgering breed aanbieden en mensen meer tot deelname verleiden. Ook migranten die niet verplicht zijn om in te burgeren willen volgens hen vaak Nederlands leren. Mensen die al langer in de gemeente wonen en die geen werk hebben of naar school gaan, zouden volgens hen ook een aanbod moeten krijgen. Van de nieuwkomers zouden zij naast statushouders en hun gezinsleden, arbeidsmigranten uit de EU en kennismigranten willen bedienen. Dat is goed voor nieuwkomers en de samenleving en daarmee voor de sociale cohesie. Goede begeleiding die aansluit bij het ontwikkelingsniveau en competenties van mensen is kostbaar. Het Rijk stelt alleen geld beschikbaar voor de inburgering van statushouders. Daardoor bestaat het risico dat de inburgering van andere migranten onvoldoende van de grond komt. Sommige wethouders wijzen erop dat het bedrag van 10.000 euro per statushouder ver onder de werkelijke kosten ligt. Zij zijn bang dat gemeenten daarom op voorhand gedwongen worden op de kwaliteit in te boeten.

Huisvesting moet veel flexibeler worden

Ook de huisvesting van asielzoekers, statushouders en arbeidsmigranten vinden de wethouders een belangrijk thema.

Het opvangen van asielzoekers in asielzoekerscentra (azc's) is al jaren een grote uitdaging. Dat komt vooral door het ontbreken van een langetermijnvisie bij het Rijk, zeggen zij. Asielzoekers komen met pieken en dalen. Het Rijk slaagt er niet goed in om een opvangsysteem te ontwikkelen, dat kan meebewegen met de schommelingen in de aantallen asielzoekers. Daarnaast heeft het Rijk onvoldoende oog voor de mate waarin buurten of wijken in staat zijn mensen goed op te vangen. Gemeenten willen graag hun steentje bijdragen, maar zijn daarvoor ook afhankelijk van het draagvlak onder hun inwoners. Een azc voor 1000 asielzoekers in een dorp met net zoveel inwoners is geen goed idee. De wethouders hebben daarom gepleit voor meer mogelijkheden om asielzoekers in kleinschalige(r) voorzieningen op te vangen. Ook vinden zij dat beter moet worden bekeken hoe azc's goed ingebed kunnen worden in de wijk.

Gemeenten zijn wettelijk verplicht om te zorgen voor woningen voor statushouders. Doordat er te weinig huizen zijn, hebben gemeenten grote moeite om aan die taakstelling te voldoen. Sinds 2017 zijn gemeenten niet meer verplicht om statushouders voorrang te geven bij het vinden van een huis. Daar was namelijk veel kritiek op, omdat het ten koste ging van andere groepen spoedzoekers die ook al langer op een woning wachtten. Toch hebben veel gemeenten nog steeds een urgentieregeling voor statushouders, omdat het zonder een dergelijke regeling lastig wordt hun taakstelling te halen. Ondanks de urgentieregelingen blijft een deel van de statushouders noodgedwongen voor langere tijd in een azc wonen. Dit komt hun inburgering en latere integratie niet ten goede. Ook houden zij daarmee plekken voor nieuwe asielzoekers bezet. Een aantal wethouders pleit daarom voor meer 'tussenvoorzieningen', waarin statushouders in afwachting van een woning tijdelijk kunnen worden gehuisvest met andere woningzoekers voor wie ook nog geen woning beschikbaar is. Op die manier ontmoeten mensen elkaar ook sneller. Dat draagt bij aan wederzijdse betrokkenheid en komt de sociale cohesie ten goede.

¹ Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Arnhem, Groningen, Helmond, Venray en Westland.

Daarnaast vragen sommige wethouders aandacht voor de huisvesting en positie van arbeidsmigranten uit de EU. Zij hebben meestal flexibele arbeidscontracten en zijn ook voor hun huisvesting afhankelijk van hun werkgever. Een deel van hen is door de Covid 19-pandemie niet alleen werk, maar ook hun woning kwijtgeraakt en verblijft in de dak- en thuislozenopvang. Dat is een groeiend probleem.

Sommige wethouders geven aan dat opvang, huisvesting en inburgering en integratie vanuit een integrale agenda moeten worden opgepakt, zodat meer samenhang tussen deze domeinen kan worden gerealiseerd. Dit vraagt om 'ontschot' beleid en financiering die de vak ministeries overstijgt. Dat is nodig om ondanks de schaarste aan woningen en huisvestingsmogelijkheden ook alle sociaal kwetsbare doelgroepen een plek te kunnen bieden. Dat is in veel gemeenten een grote opgave.

Beter beeld van arbeidsmigranten nodig

Om arbeidsmigranten uit de EU beter te kunnen helpen als zij in de problemen komen, moeten gemeenten weten waar zij wonen. De meeste arbeidsmigranten staan ingeschreven in de Registratie Niet-ingezetenen (RNI), en niet bij de gemeente als ingezetene. Van de niet-ingezetenen wordt geen Nederlands verblijfsadres opgenomen. Gemeenten weten dus meestal niet waar deze migranten precies wonen. Dat maakt het moeilijk om hen te informeren over hun rechten en plichten en eventueel op te treden bij zaken als overbewoning en daarmee samenhangende overlast. Er is dus behoefte aan meer gereguleerde huisvesting voor deze arbeidsmigranten en een betere registratie daarvan.

Ongedocumenteerden: blijven zoeken naar duurzame oplossingen

Sommige wethouders geven aan dat ze blij zijn met de inspanningen van het Rijk om samen met enkele pilotgemeenten te zoeken naar duurzame oplossingen voor migranten zonder rechtmatig verblijf die al lang in Nederland zijn. Dat getuigt volgens hen van de zo nodige realiteitszin en pragmatisme. Wel willen zij snel duidelijkheid over de vraag of en hoe deze landelijke vreemdelingenvoorzieningen (Ivv's) worden voortgezet na het aflopen van de pilotfase. Dat is onder andere van belang omdat de afbouw van de bestaande bed-bad-brood-voorzieningen hiervan afhankelijk is. Daarnaast is erop gewezen dat het altijd mogelijk moet zijn om in uitzonderlijke gevallen alsnog een verblijfsvergunning te verlenen aan migranten die daar op grond van het beleid niet voor in aanmerking komen. Sinds de discretionaire bevoegdheid van de staatssecretaris van Justitie en Veiligheid is overgeheveld naar de hoofddirecteur van de IND en deze sterk is afgebakend, is daar nauwelijks meer ruimte voor. Dat is een gemis, zeggen zij, omdat gemeenten nog steeds te maken hebben met ongedocumenteerde, kwetsbare migranten.

Aandacht voor wisselwerking tussen recht en praktijk

Het verhitte debat over migratie is volgens de wethouders gebaat bij gedegen onderzoek en weloverwogen advies. Zij vinden het belangrijk om daarbij ook in te gaan op de vraag in hoeverre nationale wettelijke kaders voor de uitvoering van migratiebeleid ruimte (kunnen) laten aan specifieke lokale en regionale omstandigheden. Er zijn veel inspirerende, creatieve voorbeelden op lokaal niveau. Maar het gaat om meer dan dat. Het gaat om de opgave migranten snel en soepel te laten meedoen in de Nederlandse samenleving, op een manier die iedereen ten goede komt.

Voor meer informatie over het programma Migratie en lokaal bestuur kunt u terecht bij Sander Vergeer, a.c.vergeer@acvz.minjenv.nl.